

VÁLASZOK ÉS ÚJABB KÉRDÉSFELVETÉSEK GARDA DEZSŐ TOLLÁBÓL

Új könyv az impériumváltásról

Mit élt át a Székelyföld az 1916-os román betörés idején? Milyenek voltak a hétköznapiak, amikor a férfiak java része a háború frontjain harcolt? Mit élt meg Erdély magyarsága, és miként fogadta a románság azt, amikor 1918-ban elindult az országrész román megszállása? Hogyan zajlottak az impériumváltás átmeneti évei? Miként próbálta megszervezni a társadalmát a magyarság a trianoni döntés után? – ilyen kérdésekre kaphat választ az olvasó Garda Dezső új könyvében.

→GERGELYIMRE

A gyergyószentmiklósi történet Székelyföld az 1918 év végi román hódítástól az Országos Magyar Párt megalakulásának időszakáig címmel adta ki az impériumváltás időszakát feldolgozó kutatásainak eredményét egy 670 oldalas kötetben.

FOTÓ: BALÁZS KATALIN

Garda Dezső új kötetében az impériumváltással foglalkozik

Az 1916-os betörés és menekülés történetét a gyergyószéki plébániák feljegyzései alapján mutatja be a könyv. Érdemes idézni csomafalvi Bochkor Ferenc plébános írását már csak azért is, mert hasonlóan tapasztalta egész Székelyföld. „Mivel megelőző nap is azt terjesztette

a hatóság, hogy Románia nem fog megtámadni, népünket a betörés teljesen felkészületlenül találta. Augusztus 28-án jött a hatósági parancs, hogy mindenki meneküljön, ki ahogy és amerre tud. A hatóságok maguk menekültek el elsősorban, s így teljes fejvesztettség állt be a nép között.”

A könyv az akkori sajtó – elsősorban a Gyergyószentmiklóson megjelenő Csíkvármegye hetilap – beszámolóira támaszkodva ismerteti azokat az állapotokat is, amelyeket a menekülés időszaka után a visszatérők tapasztaltak. A menekülés alatt a székelység elvesztette szinte teljes állatállományát, amely addig megélhetésének alapját biztosította. A kifosztottság, az általános elszegényedés miatti elkeseredettség, a segélyezési ígérek elmaradása, illetve az a feltételezés, miszerint a kiküldött segélyeket a hatósági személyek eltulajdonították, sok helyen az embereket szembefordította a hatóságokkal. Lázadások törtek ki, több helységben az előjárókat és papokat elkergették.

Ilyen zűrzavaros állapotok uralkodtak akkor, amikor 1918-ban újra átlépte a határt a román hadsereg. Habár sorra alakultak meg a Nemzeti Tanácsok és nemzetőrségi egységek, ezek meg sem kísérelték feltartóztatni a megszállt erőket, akik akadálytalanul foglalhatták el Erdélyt. Garda Dezső, miután könyvében választ ad az impériumváltás időszakával kapcsolatos számos

kérdésre, több új kérdést is megfogalmaz a kötet utószavában.

„Számunkra érthetetlen: az 1916-os évi katonai betörés pusztításai után a székelység miként nézhetett tétlenül az 1918-as román megszállást? Miért nem vállalta az ellenállást akkor, amikor az itthon tartózkodó nemzetőrök száma jóval felülmúlta a székely kisvárosokat megszálló román katonák létszámát? (...) A székely politikai elit, főpapjaink 1918 novemberében és decemberében miért biztatták a románoknak való behódolásra a közszékelységet? Miért tekintettek kommunista megmozdulásnak minden olyan tevékenységet, amely a korrupt székely előjárók törvénytelenégei miatti felelősségre vonást szorgalmazta? (...) Miért vonultatták vissza a Székely Hadosztályt Kolozsvárról szabad bevonulást engedve a román hadseregnek?”

Garda Dezső: Székelyföld az 1918 év végi román hódítástól az Országos Magyar Párt megalakulásának időszakáig – Impériumváltás Gyergyóban, F&F International Kiadó, Gyergyószentmiklós, 2021

München '72: az olimpiai láng

Nánó Csaba

Bizonytalanság, járvány miatti szigorítások, nézők teljes hiánya, otthon maradt sportolók – egyebek mellett ezek jellemzik a tavalyról idénre halasztott és a napokban elkezdődött tokiói olimpiát. Normális körülmények között az ötkarikás játékok a világ sportolójának és szurkolójának legnagyobb és legnemesebb ünnepe. A mostani, legalábbis sokak számára úgy tűnik, az olimpiák halvány mása, amelyen még a végső győzelemre esélyes versenyzők egy része sem kívánt részt venni. A távolmaradók mindenféle okot felhoztak mentességükre, ezek lehetnek valóságok, de legtöbbször csak alibik a nem kívánt fáradozás elkerülésére. Valamikor ez elképzelhetetlen volt: aki csak belekóstolt valamilyen sportágba, annak álmai netovábbja lett az olimpia. Ma már vannak versenyek, amelyek jóval több pénzt hoznak a konyhára. Sokan

úgy vélték, minek fáradozni Japánig, maszkban szenvedni, vért izadni az üres lelátók előtt, amikor kisebb erőfeszítéssel többet lehet keresni. Sajnos ez a hozzáállás sem más, mint értékrendjét vesztett világunk egyik jellemzője.

Olimpiai években mindig eszembe jutnak az 1972-es müncheni ötkarikás játékok. Nem azért, mintha ott lettem volna, de azóta is úgy érzem, egy kis részt személyesen is kaptam belőle. Vagy legalábbis az eszméből, ami körülményei a versenyeket. Ha csak pillanatokra is, de kisiskolásként volt szerencsém látni az olimpiai lángot, együtt örövendezni a megszámlálhatatlan kíváncsiskodóval, aki lelkesedve követte a fény útját. A lángban, ebben a csodás szimbólumban, benne van az olimpia összes eszméje, a harc, a küzdelem, a győzelem vagy a vereség, a megújulás és a remény. Az emberiség az istenektől megkapta a lángot, a fényt, hogy miként gazdálkodik vele, az már csak rajta múlik.

Köztudomású, hogy az olimpiai lángot Görögországból viszik a játékok helyszínére. A láng útvonala 1972-ben a következő volt: Olümipia, Athén, Szaloniki,

Isztambul, Várna, Bukarest, Temesvár, Belgrád, Budapest, Bécs, Linz, Salzburg, Innsbruck, Garmisch-Partenkirchen, München.

Azon a nyáron, amikor szokás szerint megérkeztem vakációmra eltölteni nagyszüleimhez, már az egész város azt beszélte, hogy jön a láng. Az emberek kihagyhatatlan eseményként kezelték, izgalomban égett egész Temesvár, a csöcselék alig várta, hogy láthassa azt, amit az ember általában egyszer lát életében. Vagy egyszer sem. Például kolozsvári barátaim egyikének sem volt alkalmunk az olimpiai lángot. Én pedig alig tízévesen majd megvesztetem a boldogságtól, hogy láthatom. Hatalmas tömeg volt a város utcáin, az emberek sorfalat álltak a járda szélén. Ilyesmire csak akkor történt, ha a diktátor érkezett látogatásba. Csakhogy ezúttal annál jóval több volt a bámészkodó. Lényeges különbség, hogy ebben az esetben jószántukból vonultak az utcákra Temesvár lakosai, nem pedig valamiféle kényszer vagy fenyegetés hatása alatt. Valahol egy főút mellett álltunk, nagyapám nyakában ültem, átláttam a fejem felett, egy

hőfehérbe öltözött atléta futott a magasba tartott fáklyával (ez a kép ma is tisztán előttem van, bár fél évszázad telt el azóta). Ma már meg nem mondanám, és bizonyára akkor sem tudtam, ki fi a-borja lehetett, milyen sportágot képviselt, mivel érdemelte ki ezt a megtiszteltetést. Amikor ott tolongtam nagyapámmal a tömegben, tátott szájjal bámulva a fehéruhás sportembert, aki a lángot vitte, sem én, sem bárki más a földkerekségen nem sejtette, hogy az 1972-es müncheni olimpia mekkora drámákat tartogat a világ számára. Hogy az akkori eset az olimpiák történetének legvéresebb epizódja lesz.

1972. szeptember 5-én Münchenben a Fekete szeptember elnevezésű palesztin terrorszervezet az izraeli csapat 11 sportolóját ejtette túszul. Két sportoló rögtön a túszjejtés során halálosan megsebesült, de a német hatóságok kudarcba fulladt kiszabadítási akciója során a többi túsz is életét vesztette, valamint meghalt öt terrorista és egy német rendőr is. Később két túlélő (de el nem ítélt) palesztin túszjejtőt, valamint az akció feltételezett kitervelőjét az izraeliek titkos akciója során ki-

végezték, a nyolc végrehajtó közül egyedül Jamal Al-Gashey élte túl az esetet.

Az olimpiai túszdráma, a palesztin terroristák akciója megdöbbentette az egész világot. A német rendőrség nem volt a helyzet magaslatán, a félresikerült szabadító akciót az egész világ az élő tévé- és rádióközvetítésnek köszönhetően láthatta. Kevésbé a kommunista лагерben, ahol jó szokás szerint minderről hallgattak. Csupán a történetek után jóval később értesültünk a tragédiáról. Sok hang követelte akkor a müncheni ötkarikás játékok azonnali felfüggesztését, de a józan ész azt diktálta, hogy a sportolók ne hajoljanak meg a terroristák megfélemlítési kísérlete előtt. A dráma ellenére az olimpiai láng nem hunyt ki, a versenyek folytatódtak, az elhivatott sportemberek győztek. Hiszen éppen ebben rejlik a játékok nagyszerűsége: sem háborúk, sem járvány, sem földindulás és ézengés nem tudja megölni az eszmét. Mindennemű csapás ellenére az olimpiai mozgalom jel-szava örökre ott ragyog abban a bizonyos lángban: „gyorsabban, magasabban, erősebben!”

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
 Kiadó: Prima Press Kft.
 535600 Székelyudvarhely,
 Bethlen Gábor u. 55.
 tel.: 0266-218361
 ISSN: 1223-1223

Felelős szerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Nemes László

Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond

Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila, Csermák Zoltán, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közléséről döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

 400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand (volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
 tel.: 0264-705205, 0264-705215
 e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

 Honlap: www.erdelyinaplo.ro
 Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen hétköznap 8–16 óra között.